

Nechutová, Jana

[Rakovský, Martin. Martini Rakovský a Rakov Opera omnia. Edidit Miloslaus Okál]

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. E, Řada archeologicko-klasická. 1973-1974, vol. 22-23, iss. E18-19, pp. 349-350

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/109123>

Access Date: 09. 12. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

a koordinace budoucí spolupráce mezi archeology a fyziky (geofyziky) se navrhuje založení odborné geofyzikální sekce při ČSSA. Její členové by se pravidelně scházeli na poradách, ohlášených všem čs. archeologickým pracovním. Na poradách by se diskutovaly se zainteresovanými archeology styčné otázky, zejména pak konkrétní průzkumná problematika a možnosti praktické aplikace geofyzikálních měřicích metod k jejímu řešení. Sekce by rovněž zabezpečovala zveřejnění závažnějších výsledků spolupráce v speciální publikaci. Sekce by pracovala na regionálním principu, s pracovními pobočkami v Praze, Bratislavě a Brně. O vypracování rámcového statutu sekce a organizaci jejího založení byli požádáni doc. M. Buchvaldek a dr. V. Bárta (Praha), dr. V. Gajdoš (Bratislava) a dr. Z. Weber (Brno).“

Tolik z usnesení celostátního porad. V současné době se zpracovává definitivní text statutu odborné sekce geofyziky při ČSSA a bude předložen ke schválení ustavujícím schůzím v jednotlivých pobočkách ještě v tomto pololetí. Pro informaci moravských archeologických institucí uvádíme, že ve spolupráci AÚ ČSAV (dr. R. Tichý, dr. Ludikovský), katedry prehistorie FF UJEP (doc. dr. V. Podborský), katedry fyziky FAST VUT (dr. Z. Weber) a Geofyziky n. p. Brno (dr. V. Hašek) se ustavující schůze brněnské pobočky geofyzikální sekce při ČSSA t. r. uskutečnila na lokalitě MMK v Těšeticích-Kyjovicích u Znojma.

Zdeněk Weber

Martini Rakovský a Rakov, Opera omnia, editit *Miloslav Okál*. Martin Rakovský. Zbrané spisy, preložil Miloslav Okál, Bratislava, Slovenská akadémia vied, Pamiatky staršej literatúry slovenskej, zv. 9, 10, 1974, str. 447, 375.

Ve dvou svazcích, které vyšly v edici Pamiatky staršej literatúry slovenskej (SAY), se čtenáři představuje jeden z nejvýznamnějších humanistických autorů slovenské národnosti, Martin Rakovský. Je to zásluha M. Okála, kterého známe spíše jako klasického filologa, zabývajícího se starověkými disciplínami; v posledních deseti letech se však intenzivně zabýval přípravou edice Rakovského díla a tak se nám mohla dostat do rukou už delší řada jeho časopiseckých studií s humanistickou tematikou. Zde se nám tedy Okál definitivně představil jako vydavatel humanistického textu a opětovně jako překladatel veršů.

První svazek této dvojdílné práce tvoří edice Rakovského díla. Latinská „Praefatio“ nás seznamuje se životem a tvorbou slovenského humanisty, přináší seznam a podrobný popis tisků, v nichž existuje ten který spis Rakovského, a posléze v ní vydavatel vykládá o svých edičních zásadách v problémech grafiky i ortografie. Odpovídající pasáž ve druhém, překladovém, svazku je sepsána slovensky, pojednává o Rakovském podrobněji, nepodává však soupis jeho tisků, ale zmiňuje se o dosavadních slovenských překladech tohoto básníka.

Rakovského verše a básnické skladby jeho přátel a příbuzných jsou vydány v latinském originále ve třinácti oddílech. Vidíme zde, jak typicky humanistická byla autorova tvůrčí všestrannost — vedle učených projevů (Procli sphaera) jsou zde básně oslavné, veršované traktáty s politickým obsahem, básně příležitostné, lyrické (v elegii, epithalamii i v hendekasyllabech poznáváme pravého „učeného básníka“). Oddíl dvanáctý přináší básně na Martinovu smrt a jako č. XIII je zařazena báseň Valeriána Madera, která vznikla při příležitosti úmrtí tchyně Rakovského Barbory Adamovské a v níž se autor o Martinovi zmiňuje. Všechny tyto oddíly nejsou edicemi Rakovského samostatných spisů — řada z nich (č. IV, VII, VIII, IX a XI) byly původně tištěny ve větších souborech skupiny jeho současníků. — Slovenský překlad přináší Rakovského dílo ve stejném pořadí a uspořádání jako latinská edice, není zde však uveden oddíl XIII — básně Maderova.

Ať už v originále nebo v překladu — máme před sebou četbu poučnou nejen z hlediska historického, ale svěží a zajímavou i pro současného čtenáře. Toho zaujmou zejména příležitostné skladby, které dávají nahlédnout do Martinových soukromých vztahů, osobních sympatií a antipatií i do jeho styků s tehdejšími známými českými humanisty (Kuthen, Collinus, Codicillus, Hodějovský, Tadeáš Hájek). Pro českého čtenáře je dále zajímavá báseň, popisující město Louny (Descriptio urbis Lunae Boemicae), epický soubor, věnovaný městu, kde Martin působil jako rektor školy. V politických traktátech (Libellus de partibus reipublicae et causis mutationum regnorum imperiorumque, De magistratu politico) vidí Okál, jak ukazuje předmluva, v názorech Rakovského vlivy antických a reformačních autorů, v první řadě Melanchtona. Nejedna problém těchto vlivů a souvislostí rozebral zevrubněji už ve svých hojných časopiseckých studiích o Martinově díle. Nepochybně by stálo za to srovnat tuto reformační linii státoprávních teorií období humanismu s čistě humanistickými (renesančními) v užším slova smyslu názory italských politiků (např. Machiavelli), kteří rovněž navazovali na antickou tradici.

Zmínila jsem se už o Rakovského charakteru učeného básníka; je jím nejen v drobné lyrice,

ale i v epice (zejména v traktátu *De magistratu politico*), a nejen obsahem, ale i vnější formou svých skladeb: ovládá nejen hexametř a elegické distichon, ale i strofy a verše lyrické, a objevuje se u něho i ambrosiánská strofa. Na tomto místě je nutno vyzvednout kvality překladu: Okál převald všechny tyto útvary do adekvátního slovenského verše přizvučnou nápodobou, a to i tam, kde by bylo možno uvažovat o jejich nahrazení přirozenými prvky domácí poetiky, snad i rýmem. Výborně znějí Okálovy alkajské a sapické strofy i falajské hendekasyllaby; u hexametřů místy postrádá čtenář, uvykly českým překladům, caesury, jejichž dodržování zřejmě slovenská teorie překladu striktně nevyžaduje. Nepochybně uváženě a zcela právem rezignoval překladatel na pokusy vystihnout v překladu vumělkovanosti humanistického básnictví, jako jsou akrostichy, teletichy a mesostichy.

Na jediném místě mohou přispět k vydavatelovým zasvěceným a pracným poznámkám, jimiž Rakovského verše komentuje a určuje jeho citace a narážky: na str. 84 latinského originálu čteme báseň, nadepsanou *Ad suos Meconates*; verše 3.—6. (ne-li již i první dva) jsou narážkou na panegyrik z 1. stol. n. l. *Laus Pisonis*, jehož autor dodnes není s konečnou platností určen, jež však středověk přičítal nejčastěji Ovidiovi. O tento údaj (*Laus Pisonis*, v. 233 nn) by tedy bylo třeba doplnit poznámky ve sv. 1. a upravit poznámku 5 na str. 90 sv. 2.

Je tedy velkou Okálovou zásluhou jako pečlivého vydavatele i jako obratného překladatele, že se dílo předního slovenského humanisty dostává v úplnosti do rukou zájemcům z řad odborníků i širší čtenářské veřejnosti. Jistě by si tak úplné a tak kvalitní zveřejnění zasloužil i ne jeden Rakovského český současník.

Jana Nechatová

Magistri Iohannis Hus Passio Domini nostri Jesu Cristi, edidit *Anežka Vidmanová-Schmidtová* (*Magistri Iohannis Hus Opera omnia T. VIII.*), Pragae 1973, Academia. Stran 276, 12 foto-reprodukci.

Osmý svazek Husových sebraných spisů přináší traktát o Kristově umučení, jež v edici předchází kázání o Večeři Páně. Oba tyto spisky bývaly shodně považovány za jeden celek, ačkoli jejich jednota není podle rukopisného dochování úplně zřejmá; výslovně je od sebe oddělila teprve vydavatelka tohoto svazku a v úvodu k edici tento krok dostatečně odůvodňuje především rukopisnou tradici, ale také obsahovým a stylistickým rázem obou částí Pašije.

Pro celou edici použila Vidmanová 24 rukopisů (pro *Sermo in Cena Domini* 20, pro vlastní Pašiji 18), tj. všech zjištěných, v nichž se spisky zachovaly. Při heuristické práci se neomezila na dosud známé kodexy: sama zjistila pět dalších rukopisů (Praha, Wrocław) a použila též nových zjištění Bartošových (Olomouc) a Pražákových (Břevnov); v jediném dosavadním tisku, v norimberském vydání z r. 1558, jsou rovněž zachovány obě části. Editorčin úkol znesnadnilo to, že se už po dokončení hlavní práce objevily tři nové rukopisy a bylo tedy nutno vrátit se ke kolaci a text, kde bylo třeba, rekonstruovat znovu. Ostatně rekonstrukce čtení byla v tomto díle i sama o sobě, zdá se, mimořádně obtížná. Nejde jen o relativně velké množství rukopisů: s touto nesází je nutno vyrovnávat se u většiny Husových děl; jde tady o charakter díla, zejména vlastní Pašije, již tvoří většinou jen citáty z církevních otců a glosy k jednotlivým biblickým místům, a z toho důvodu jsou čtení rukopisů navzájem velmi odlišná — velké množství glos a vysvětlivek jen stěží dovoluje rozpoznat, které z nich jsou původní (Husovy) a které byly přidány později. Vydavatelka přijala do textu všechny vysvětlivky, vyskytující se v kterémkoli rukopise, přičemž ty, jež jsou pravděpodobně Husovy, dala tisknout velkým písmem, petitem je uvedeno vše, co bylo přidáno dalšími. Množství a frekvence glos v jednotlivých kodexech a skutečnost, že existovala spousta v téže době vzniklých (dnes namnoze nedochovaných) opisů, nedovolují přitom sestavit rukopisné stemma; přesto se Vidmanová úspěšně pokouší uspořádat aspoň některé rukopisy podle rodin.

Kromě obšírného výkladu o charakteru textu, o rukopisech a o zásadách kolační, emendační a rekonstrukční práce podává Vidmanová v latinské předmluvě (*Praefatio*, str. 5—14) pokus o řešení Husova autorství: po rozboru dosavadních názorů (Flajšhans, Sedláč, Bartoš) a po ověření věrohodnosti rukopisných svědectví dospívá k závěru, že za autora obou částí je Husa možno považovat (problémem se zabývala už v *Listech filologických* 1968).

Vrátíme se však k vlastní edici, abychom mohli poukázat ještě na další obtíž, s níž se vydavatelka při práci setkávala a již se velmi úspěšně zhostila: mám na mysli určování citátů z církevních otců (nehledě k autoritám biblickým a juristickým), uváděných ve spoustě glos a vysvětlivek Pašije, ale i v *Sermo in Cena Domini*. — Za textem *Sermo* (str. 15—45) a *Passio* (str. 47—248) následuje seznam literatury, index citací a seznam českých slov, jež sestavila bohemistka E. Fleischmannová, posléze pak obrazové přílohy (reprodukce charakteristických stránek některých rukopisů vydávaného Husova díla).